

**Jurisprudența
Secției penale pe anul 2007**

Drept penal

Partea generală

I. Pedepsele

I. Pedepsă accesorie. Interzicerea dreptului de a alege

C. pen., art. 64 alin. (1) lit. a), art. 71 alin. (1)
Protocolul nr. 1 adițional la Convenția pentru apărarea
drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art. 3

În lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la art. 3 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, pedeapsa accesorie privind interzicerea dreptului de a alege, prevăzută în art. 71 alin. (1) raportat la art. 64 alin. (1) lit. a) C. pen., nu se aplică în mod automat, ci numai în baza unei hotărâri judecătorești definitive de condamnare, dacă instanța constată că, în raport cu gravitatea infracțiunii comise, interzicerea dreptului de a alege respectă principiul proporționalității.

*I.C.C.J., Secția penală,
decizia nr. 623 din 2 februarie 2007*

Prin sentința penală nr. 276 din 10 mai 2006 a Tribunalului Brașov, în baza art. 174 și art. 175 alin. (1) lit. c) și i) C. pen., cu aplicarea art. 73 lit. b) și art. 74 alin. (1) lit. a) și c) raportat la art. 76 C. pen., a fost condamnat inculpatul B.G. la 7 ani închisoare și la pedeapsa complementară a interzicerii drepturilor prevăzute în art. 64 alin. (1) lit. a)-c) C. pen. pe o durată de 3 ani după executarea pedepsei principale, făcându-se și aplicarea art. 71, art. 64 alin. (1) lit. a), b), c) și e) C. pen.

Prin decizia penală nr. 323 din 9 noiembrie 2006, Curtea de Apel Brașov a admis apelul declarat de procuror și apelul inculpatului împotriva sentinței penale nr. 276 din 10 mai 2006, pe care a desființat-o numai cu privire la conținutul pedepsei accesorii aplicate

inculpatului, respectiv interzicerea dreptului de a alege prevăzut în art. 71, art. 64 alin. (1) lit. a) teza I C. pen.

Recursul declarat, între alții, de procuror, cu privire la individualizarea pedepsei, prin care acesta a criticat hotărârea pentru înlăturarea de către instanța de apel, din conținutul pedepsei accesorii aplicate, a interzicerii dreptului de a alege prevăzut în art. 71, art. 64 alin. (1) lit. a) teza I C. pen., este fondat.

Pentru a dispune înlăturarea din conținutul pedepsei accesorii a interzicerii dreptului de a alege, instanța de apel a motivat sumar: „Față de hotărârea *Hirst c. Marii Britanii* din 30 martie 2004 prin care C.E.D.O. a statuat că o interdicție absolută de a vota impusă tuturor deținuților nu intră în marja de apreciere a statului, fiind violat art. 3 din Protocolul nr. 1 al Convenției, întrucât nu există o legătură între interdicția votului și prevenirea infracțiunilor sau scopul reinsertiei sociale a infractorilor, se impune înlăturarea din conținutul pedepsei accesorii aplicate inculpatului interzicerea dreptului de a vota prevăzut în art. 64 alin. (1) lit. a) teza I C. pen.”

Decizia instanței de apel este greșită, bazându-se pe o interpretare sumară, extrasă din motivarea nuanțată și complexă a Deciziei nr. 2 din 6 octombrie 2005 a Curții Europene a Drepturilor Omului (Marea Cameră), pronunțată în cauza *Hirst c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*.

Din examinarea cauzei *Hirst c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, rezultă că aceasta are la origine o plângere adresată Curții (C.E.D.O.) de către John Hirst, cetățean al acestui stat, care a reclamat faptul că a fost lezat în drepturile sale în calitate de deținut condamnat care își ispășește pedeapsa, prin lipsirea totală a dreptului de vot. Reclamantul a invocat art. 3 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, ca circumstanțe esențiale ale cauzei la abordarea în fapt, împrejurarea că la 11 februarie 1980 cetățeanul John Hirst a fost condamnat de instanța națională la o pedeapsă cu închisoarea pe viață pentru „omor involuntar”, calificarea reținută având în vedere responsabilitatea sa diminuată relevată de actele medicale.

În realitate, pedeapsa se compune dintr-o parte cu executare reală (care să răspundă exigențelor de reprimare și intimidare) care a expirat la 25 iunie 1994 și o parte în care reclamantul a rămas în detenție

din considerente de risc și pericolozitate, comisia de liberare condiționată considerând că el continuă să prezinte risc grav pentru public.

Sesizarea Curții Europene a Drepturilor Omului a fost făcută de reclamant în această a doua parte a executării pedepsei.

Potrivit art. 3 din „Legea din 1983” privind reprezentarea poporului din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, „orice persoană condamnată este în timpul încarcerării sale într-un penitenciar în executarea pedepsei sale (...) incapabil din punct de vedere legal de a vota la alegerile parlamentare sau locale”.

La abordarea în drept – având în vedere temeiul plângerii reclamantului –, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a examinat cauza în raport cu prevederile art. 3 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenția pentru apărarea dreptului omului și a libertăților fundamentale, potrivit căruia „Înaltele Părți contractante se angajează să organizeze la intervale de timp rezonabile alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare de opinie a poporului privind alegerea corpului legislativ”.

Referitor la acest text, în motivarea în drept a deciziei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a făcut aprecieri de esență pentru înțelegerea corectă a modului cum trebuie interpretate prevederile art. 3 din Protocolul nr. 1, astfel încât dreptul la alegeri libere să nu fie încălcat. Astfel, la parag. nr. 60 din decizie se motivează: „drepturile consacrate de art. 3 din Protocolul nr. 1 nu sunt absolute. Există loc pentru limitări și statele contractante trebuie să știe să-și acorde o marjă de apreciere în materie”.

Pe de altă parte, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că nu este acceptabil ca un deținut să fie decăzut din drepturile sale garantate de Convenție (drepturi electorale) pentru simplul fapt că el se găsește închis ca urmare a unei condamnări.

Dacă, în privința scopului interdicției de a vota impus reclamantului din cauza *Hirst*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu exclude legitimitatea acestuia, în privința proporționalității acestei interdicții, instanța subliniază, în parag. nr. 76, că „măsura în cauză este disproporționată, mai ales că este vorba de o interdicție care lovește în mod automat în toți deținuții condamnați, având efecte arbitrare” și neputând să treacă drept o pedeapsă legal aplicată reclamantului, din moment ce acesta și-a terminat de ispășit pedeapsa retributivă (respectiv aceea cu executare reală care a expirat la 25 iunie 1994).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reafirmat că, dacă marja de apreciere este largă, ea nu este nelimitată. Prin urmare, art. 3 din „Legea britanică din 1983” care interzice tuturor deținuților să voteze este un instrument fără nuanțe, care lipsește de dreptul de vot garantat un mare număr de indivizi în mod nediferențiat.

Așa fiind, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că o astfel de restricție generală, automată și nediferențiată, la un drept consacrat de Convenție și care are o importanță crucială, trece peste o marjă de apreciere acceptabilă, oricât de largă ar fi ea, și este incompatibilă cu art. 3 din Protocolul nr. 1 al Convenției.

Pentru aceste motive, a decis că există în cauza *Hirst c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord* o încălcare a art. 3 din Protocolului nr. 1 adițional la Convenție.

Sintetizând, din motivarea Deciziei nr. 2 din 6 octombrie 2005 a Curții Europene a Drepturilor Omului, rezultă că dreptul la vot garantat de art. 3 din Protocolul nr. 1 al Convenției nu este absolut și poate face obiectul unor limitări, statele contractante având o largă marjă de apreciere în materie. Această marjă de apreciere nu este nelimitată. Restricțiile și limitările în materia dreptului la vot trebuie apreciate de o instanță independentă în fiecare caz în parte.

Parlamentul nu poate interzice automat (prin lege) exercitarea unui drept subiectiv fundamental, ca dreptul de a alege, unei categorii întregi, cum este aceea a deținuților dintr-un stat parte la Convenție, întrucât acest fapt ar avea efecte arbitrare.

De aceea, este necesară aprecierea instanței în fiecare caz în parte și în contradictoriu, astfel încât necesitatea și proporționalitatea să poate fi apreciate individual și în contradictoriu.

În cauza *Hirst c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, încălcarea dreptului subiectiv ce exprimă conținutul dreptului la alegeri libere este generată de „Legea britanică din 1983” ce reglementează alegerile, interdicția de a vota operând *ope legis* și față de toți condamnații, instanțele britanice nefiind chemate să se pronunțe pentru fiecare caz în parte.

Prin urmare, din decizia instanței europene rezultă că ceea ce este criticabil este legea ce interzice automat și nediferențiat dreptul la vot unei categorii întregi de persoane.

Referitor la cauza din prezentul dosar privind pe inculpatul-recurent B.G., în care este pusă în discuție pedeapsa accesorie a interdicției de a vota în cursul executării pedepsei de 7 ani închisoare, aplicată pentru infracțiunea de omor calificat, Înalta Curte de Casație și Justiție a

constatat că, potrivit art. 36 din Constituția României, cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani împliniți până la ziua alegerilor inclusiv.

Nu au drept de vot debili sau alienații mintali, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

Dispozițiile constituționale sunt preluate în Legea electorală.

Articolul 71 alin. (1) C. pen., referitor la pedepsele accesorii, prevede: condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii atrage de drept interzicerea drepturilor prevăzute în art. 64 alin. (1) lit. a)-c), din momentul în care hotărârea de condamnare a rămas definitivă și până la terminarea executării pedepsei, până la grațierea totală sau a restului de pedeapsă ori până la împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei.

Articolul 64 alin. (1) lit. a) C. pen. se referă la dreptul de a alege și de a fi ales în autoritățile publice sau în funcțiile electiv publice.

Din examinarea textului art. 71 alin. (1) C. pen. referitor la pedeapsa accesorie a interzicerii dreptului de a alege și de a fi ales, rezultă că acesta se aplică de drept odată cu pronunțarea unei pedepse privative de libertate pentru comiterea unei infracțiuni.

Pedeapsa accesorie referitoare la interdicția de a alege și de a fi ales operează, prin urmare, chiar dacă instanța omite să o menționeze în hotărâre.

Din acest punct de vedere, ca și Legea britanică din 1983, care a făcut obiectul Deciziei nr. 2 din 6 octombrie 2005 a Curții Europene a Drepturilor Omului – deși mai puțin restrictive –, dispozițiile art. 71 alin. (1) raportat la art. 64 C. pen. aduc atingere dreptului la alegeri libere garantat prin Protocolul nr. 1 al Convenției, întrucât prin formula „atrage de drept interzicerea drepturilor prevăzute în art. 64 alin. (1) lit. a)-c)” restrâng în mod automat și nediferențiat drepturile electorale ale condamnaților la închisoare, fără a examina proporționalitatea măsurii de limitare a acestor drepturi fundamentale de la caz la caz.

Este posibil, astfel, ca un condamnat care execută o pedeapsă pentru o infracțiune ușoară, considerată de lege mai puțin periculoasă, să fie sancționat cu interzicerea dreptului la vot, la fel ca și un condamnat la pedeapsa închisorii pentru o infracțiune gravă, cum este infracțiunea de omor calificat.

Acest procedeu este nerezonabil, interdicția drepturilor electorale fiind aplicată fără respectarea principiului proporționalității în fiecare caz în parte.

Din acest motiv, în acord și cu decizia Curții Europene a Drepturilor Omului din cauza *Hirst c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, se impune ca aplicarea pedepsei accesorie a interzicerii drepturilor electorale să fie realizată numai în baza hotărârii definitive a instanței, după ce în prealabil această pedeapsă accesorie este pusă în discuție în fiecare caz în contradictoriu și după examinarea împrejurării dacă interdicția respectă principiul proporționalității.

În cauză, inculpatul a comis o infracțiune de omor calificat constând în uciderea fratelui său. Gravitatea faptei relevă că inculpatul nu avea capacitatea de a aprecia asupra unor valori fundamentale cum este viața.

Este adevărat că, într-o societate democratică, și dreptul la alegeri libere este o valoare fundamentală.

Din moment ce inculpatul nu are maturitatea de a respecta dreptul la viață al celor mai apropiați semeni, acesta fiind unul din motivele pentru care va fi lipsit de libertate până la executarea pedepsei, se impune în mod rezonabil concluzia că inculpatul nu este în măsură să aprecieze asupra modului cum este guvernată țara și să-și exprime opinia cu privire la alegerea corpului legislativ.

Prin urmare, este proporțională și justificată măsura interzicerii drepturilor sale electorale de către instanță pe durata executării pedepsei.

Așa fiind, decizia instanței de apel care, printr-o interpretare a dispozitivului deciziei Curții Europene a Drepturilor Omului, fără a vedea motivarea complexă și nuanțată a acesteia, a înlăturat pedeapsa accesorie aplicată inculpatului de prima instanță este nelegală.

În consecință, recursul declarat de procuror a fost admis, iar decizia atacată a fost casată, fiind menținută sentința pronunțată de prima instanță.

2. Circumstanțe atenuante. Indicarea circumstanțelor

C. pen., art. 79

În cazul în care instanța reține în favoarea inculpatului circumstanțe atenuante, indicarea în hotărâre a împrejurării care constituie circumstanță atenuantă, motivarea reținerii acesteia

prin referire la probe și încadrarea împrejurării care constituie circumstanță atenuantă în prevederile art. 74 alin. (1) lit. a), b) sau c) ori ale art. 74 alin. (2) C. pen. sunt obligatorii, potrivit art. 79 din același cod. Prin urmare, este nelegală hotărârea prin care instanța nu motivează sau motivează prin exprimări generale împrejurările reținute ca circumstanțe atenuante și le încadrează generic în prevederile art. 74 C. pen.

*I.C.C.J., Secția penală,
decizia nr. 2253 din 26 aprilie 2007*

Prin sentința penală nr. 793 din 22 decembrie 2006 a Tribunalului Timiș, inculpatul G.C. a fost condamnat la un an închisoare pentru infracțiunea de tâlhărie prevăzută în art. 211 alin. (1) și alin. (2) lit. b) și c) C. pen., cu aplicarea art. 74-76 C. pen.

Prima instanță a reținut că inculpatul, la 17 iunie 2006, orele 22.00, în timp ce se deplasa pe o stradă, s-a apropiat și a smuls de la gâtul părții vătămate O.I. telefonul mobil legat cu un șnur.

Săvârșirea faptei, observată de martora G.N., care îl cunoștea pe inculpat, a fost recunoscută de către acesta în cursul urmăririi penale.

Prin decizia penală nr. 43/A din 19 februarie 2007 a Curții de Apel Timișoara, a fost respins ca nefondat apelul procurorului, prin care s-a solicitat înlăturarea circumstanțelor atenuante și majorarea pedepsei.

Împotriva acestei decizii procurorul a declarat recurs, invocând cazul de casare prevăzut în art. 385⁹ alin. (1) pct. 14 C. proc. pen., cu motivarea că instanțele nu au indicat concret care sunt împrejurările ce au fost reținute ca circumstanțe atenuante și nici nu au motivat reținerea acestora, precum și că actele și lucrările dosarului nu justifică reținerea tuturor circumstanțelor atenuante prevăzute în art. 74 C. pen., inculpatul având antecedente penale, iar prejudiciul nefiind reparat.

Recursul este fondat.

În conformitate cu dispozițiile art. 385⁹ alin. (1) pct. 14 C. proc. pen., hotărârile sunt supuse casării când s-au aplicat pedepse greșit individualizate în raport cu prevederile art. 72 C. pen. sau în alte limite decât cele prevăzute de lege.

Circumstanțele atenuante constituie, potrivit art. 76 C. pen., împrejurări care atenuază răspunderea penală.

Împrejurările care pot constitui circumstanțe atenuante sunt prevăzute în art. 74 C. pen., iar potrivit art. 79 din același cod, orice împrejurare reținută ca circumstanță atenuantă trebuie arătată în hotărâre.

Obligația instituită prin art. 79 C. pen. își are rațiunea în caracterul de excepție al unor astfel de împrejurări ce au ca efect reducerea obligatorie a pedepsei aplicate sub minimul special prevăzut de textul incriminator al faptei.

În sensul art. 79 C. pen., a arăta în hotărâre împrejurările reținute ca circumstanțe atenuante impune instanței atât indicarea expresă a textului legal care prevede respectiva circumstanță atenuantă, după caz, art. 74 alin. (1) lit. a), b) și c) C. pen. ori art. 74 alin. (2) C. pen., cât și menționarea expresă a împrejurării respective și motivarea acesteia prin trimiterea la probele, actele și lucrările dosarului.

Exprimările generale, nemotivarea sau motivarea generică a împrejurărilor reținute ca circumstanțe atenuante și neîncadrarea acestora în textul legal în care se regăsesc nu sunt de natură a răspunde exigențelor art. 79 C. pen.

În motivarea sentinței, se menționează că inculpatul a săvârșit fapta din cauza lipsei mijloacelor materiale, dar și a lipsei unor preocupări utile din punct de vedere social, că nu a beneficiat de nicio protecție socială din partea statului și că a recunoscut și regretat fapta comisă, astfel că se impune a se acorda circumstanțele atenuante prevăzute în art. 74 C. pen.

Pretinsa lipsă a mijloacelor materiale și a unor preocupări utile din punct de vedere social nu sunt împrejurări care justifică săvârșirea infracțiunilor, cu atât mai puțin a infracțiunii de tâlhărie, și nu sunt de natură a justifica reținerea lor ca circumstanțe atenuante.

În lipsa unei argumentări bazate pe dispoziții legale, care să depășească limita unei simple afirmații, este fără temei legal și reținerea ca circumstanță atenuantă a pretinsei lipsiri a inculpatului de protecție socială din partea statului.

Prima instanță a reținut și sinceritatea inculpatului. Recunoașterea faptei de către inculpat a avut loc numai în cursul urmăririi penale, însă în cursul judecății inculpatul a refuzat să dea declarații.

Nefavorabile inculpatului sunt și aspectele menționate în referatul de evaluare întocmit de Serviciul de probațiune de pe lângă Tribunalul Timiș.

Sinceritatea inculpatului în cursul procesului penal (parțială – numai în cursul urmăririi penale), care va fi reținută de către Înalta Curte de Casație și Justiție în sensul art. 74 alin. (1) lit. c) C. pen., nu este de natură a justifica o reducere importantă a pedepsei, în condițiile în care acesta, potrivit fișei de cazier, este cunoscut cu antecedente penale.

Față de considerentele ce preced, în temeiul art. 385¹⁵ pct. 2 lit. d) C. proc. pen., recursul declarat de procuror a fost admis, iar în rejudicare a fost majorată pedeapsa aplicată inculpatului la 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie prevăzută în art. 211 alin. (1) și (2) lit. b) și c) C. pen., cu aplicarea art. 74 alin. (1) lit. c) și art. 76 alin. (1) lit. b) C. pen.

II. Minoritatea

3. Suspendarea executării pedepsei aplicate minorului. Termen de încercare

C. pen., art. 110

În cazul suspendării executării pedepsei aplicate minorului – condiționată, sub supraveghere sau sub control –, termenul de încercare se stabilește conform art. 110 C. pen., fiind compus din durata pedepsei închisorii, la care se adaugă un interval de timp de la 6 luni la 2 ani.

*I.C.C.J., Secția penală,
decizia nr. 5266 din 6 noiembrie 2007*

Prin sentința penală nr. 105/S din 21 decembrie 2006, pronunțată de Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov, inculpații S.L. și N.L. au fost condamnați, în baza art. 211 alin. (1), alin. (2) lit. b) și c) și alin. (2¹) lit. a) C. pen., cu aplicarea art. 99 și urm. din același cod, a art. 74 alin. (1) lit. c) și a art. 76 alin. (1) lit. b) C. pen., la două pedepse a câte 2 ani și 6 luni închisoare, respectiv a câte 3 ani închisoare, pentru săvârșirea a două infracțiuni de tâlhărie.

În baza art. 33 lit. a) și art. 34 C. pen., au fost contopite pedepsele aplicate inculpaților și s-a dispus executarea pedepsei celei mai grele de 2 ani și 6 luni închisoare, respectiv de 3 ani închisoare.

În baza art. 110 C. pen., s-a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei aplicate inculpatului S.L. pe durata termenului de încercare compus din durata pedepsei închisorii de 2 ani și 6 luni, la care s-a adăugat un interval de timp de un an, în total 3 ani și 6 luni, iar a pedepsei aplicate inculpatului N.L. pe durata termenului de

încercare compus din durata pedepsei închisorii de 3 ani, la care s-a adăugat un interval de timp de 2 ani, în total 5 ani.

În baza art. 110¹ C. pen., s-a stabilit că pe durata termenului de încercare inculpații trebuie să respecte măsurile de supraveghere prevăzute în art. 86³ alin. (1) C. pen.:

a) să se prezinte la Serviciul de probațiune de pe lângă Tribunalul Brașov, la datele fixate de acest serviciu;

b) să anunțe, în prealabil, orice schimbare de domiciliu, reședință sau locuință și orice deplasare care depășește 8 zile, precum și întoarcerea, aceluiași serviciu;

c) să comunice și să justifice schimbarea locului de muncă aceluiași serviciu;

d) să comunice informații de natură a putea fi controlate mijloacele lor de existență aceluiași serviciu;

În baza art. 86³ alin. (3) C. pen., s-a impus inculpaților obligația de a urma un curs de învățământ ori de calificare.

În baza art. 359 C. proc. pen., li s-a atras atenția inculpaților asupra dispozițiilor art. 83, art. 86⁴ și art. 110¹ alin. (3) C. pen., a căror nerespectare are ca urmare revocarea suspendării.

Prin decizia nr. 90/AP din 16 mai 2007, Curtea de Apel Brașov, Secția penală și pentru cauze cu minori, a admis apelul procurorului și a desființat sentința penală nr. 105/S din 21 decembrie 2006 a primei instanțe, între altele, în ceea ce privește modalitatea de executare a pedepselor aplicate inculpaților și a duratei termenului de încercare fixat.

Rejudecând în aceste limite, instanța de apel a înlăturat din cuprinsul hotărârii dispozițiile referitoare la art. 110, art. 110¹, art. 86³ alin. (3) C. pen. și art. 359 C. proc. pen.

În baza art. 86¹ C. pen., a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepselor rezultante de 2 ani și 6 luni închisoare, aplicată inculpatul S.L., respectiv 3 ani închisoare, aplicată inculpatului N.L.

În baza art. 86² C. pen., a stabilit termen de încercare de 4 ani și 6 luni în ceea ce-l privește pe inculpatul S.L. și 5 ani în ceea ce-l privește pe inculpatul N.L.

În baza art. 86³ alin. (1) și (3) C. pen., a obligat ambii inculpați ca pe durata termenului de încercare fixat:

a) să se prezinte la Serviciul de probațiune de pe lângă Tribunalul Brașov, la datele fixate de acest serviciu;